

Men en ting er overblik over dyrehistorien, en anden er at fungere som introduktion til *Stand der Forschung*. Her er værket med alle sine mangler, arbitrære valg og manglende styring ovenfra såmænd yderst symptomatisk for dyrehistorien som forskningsfelt. Det er en glimrende afspejling af *Human-Animal Studies*: Der er rigtig mange gode, spændende, velresearchede, relevante ting at hente, og det resterende kan man lade ligge, som man nu synes. Er man ude efter en oversigt over middelalderlige jagtmanualer, en sammenligning mellem skarv og pelikan som religiøse metaforer, overvejelser om kvindelighed som dyriskhed i tidlige patriarkater, oldgræsk bjørnekult, en introduktion til kanariefugleavlen i 1800-tallets England, en jagt-erotisk læsning af gysereventyret Blåskæg, en introduktion til Albert Schweitzers etik eller til utilitarisme-filosofi, en forklaring på, hvorfor bæveren ansås for at være et moralsk dyr i middelalderen (bæveren kunne efter sigende bide sine testikler af hvis ønsket, og dermed, bogstaveligt talt, efterlade sine syndefulde dele), kloningsforsøg med katte, oldgræske vegetarer, 1400-tallets religiøse billedkunst og udforskningen af hestens anatomi, så er det nu man skal slå til!

Værket er med sine mange kapitler, utallige vinkler, oplysninger og betragtninger ikke et nærende eller letfordøjeligt oversigtsværk. Det er et overflødigshorn af lækkerier til den dyrehistorisk interesserede, men problemet med fyldt chokolade, som med værkets kapitler, er, at man aldrig ved, hvad der er indeni, og om man kan lide fyldet.

Anne Katrine Gjerløff

HAROLD JAMES: *The Roman Predicament. How the Rules of International Order Create the Politics of Empire*. Princeton, NJ 2006, Princeton University Press. viii + 166 sider. 18,95 USD.

De sidste år har set en sand opblomstring af historiske værker, der diskuterer nutidens forhold til imperialismen gennem historiske eksempler, ofte med Romerriget som omdrejningspunkt. Dominic Lieven's *Empire* (2002) viste, hvor godt den slags faktisk kan gøres. Bregnsbo og Jensens *Det Danske Imperium* var et fint og tankevækkende bidrag til genren på dansk. Men meget af den 'hurtige' politiske litteratur har været både skuffende og letbenet. Den frygt får man også ved første kig på James' *The Roman Predicament*. Denne anmelders eksemplar kom indsvøbt i et smudsomslag, hvor et billede af afgående præsident

Bush i profil var blevet manipuleret og sammenkoblet med en romersk imperator-buste. Heldigvis blev frygten meget hurtigt gjort til skamme. Trods den populistiske appel har James skrevet en virkelig velgennemtænkt og øjenåbnende bog. I stedet for at gå direkte til den romerske parallel, griber James tilbage til oplysningstiden, til 1776, året hvor Adam Smiths *Wealth of Nations* og Edward Gibbons *The Decline and Fall of the Roman Empire* udkom. Begge værker havde et informeret forhold til romersk historie og tolkede deres samtids gryende globalisering og imperialismen i lyset af det store middelhavsrige. Har man læst disse to klassikere, vil det ikke være en stor overraskelse, at det romerske imperium kan anvendes som guide til nutidens problemstillinger.

James har altså lagt sit lod i oplysningens skål. Det er befriende i en tid, hvor netop dén ofte er under beskyldning. På den anden side giver det ham ikke nogen sikker løsning på tidens misere. Den afsluttende fremhævnin g af samtalerne mellem Jürgen Habermas og Joseph Ratzinger, fornuft og tro, som visende vejen frem, er vist mere udtryk for et fromt håb end realistisk analyse. Hvor stor sympati man end kan have for civiliseret dialog som en vej til at skabe forståelse mellem kulturer og religioner, så vil den slags næppe i sig selv være tilstrækkeligt til at overkomme vor tids brudlinjer og opkørte konflikter, desværre. Dertil er *the Roman predicament* ganske enkelt for alvorlig. James indkredser i introduktionen og kapitel 1, hvad kniben består i. Gibbon og Smith tolkede deres samtids ekspanderende internationale markedssystem i lyset af det romerske imperium. Det fik dem til at påpege, hvordan kommercialisering ikke blot ledsagedes af voksende velstand, men også øgede forskellene mellem folk, skærpede spændingerne i samfundet og intensiverede konfliktpotentialer. Den »internationale« orden kunne kun opretholdes gennem en magtudøvelse, der i sig selv genererede modstand og konflikt. Globaliseringsprocesser tenderer med andre ord hele tiden, ifølge James, mod at undergrave sig selv.

Det paradoks forfølger James i bogens følgende kapitler. Kapitel 2 diskuterer forskellige fremherskende konkurrerende måder at forstå globalisering på: som fri handel, som imperialistisk udbytning og – det seneste skud på stammen – som en global imperiemagt, der skal garantere lov og orden. Kapitel 3 rummer en fremragende diskussion af, hvordan international handel og samkvem i praksis behøver fælles regler for at kunne fungere. Disse gives der dog ingen objektiv standard for. Dermed bliver regelfastsættelsen i høj grad et spørgsmål om hvilke særinteresser, der ender med »arbitrært« at blive begunstiget. James ser en tendens til at internationale aktører – stater, multinationale firmaer

etc. – i stigende omfang betragter spørgsmålet om fælles regler i et imperialistisk, magtpolitisk perspektiv, som en konkurrence om at sikre særinteresser, snarere end en proces til at etablere en fælles orden til gavn for alle. I den sammenhæng er det i øvrigt godt at blive mindet om, at tanken om at dollarens position som international reservevaluta tillod USA at lade andre lande betale for sit handelsunderskud, ikke var noget der først dukkede op i 1990'ernes Frankrig, men går helt tilbage til de Gaulle. Kapitel 4 uddyber analysen af internationale finansmarkeder og dollarens position. Den vil formodentlig, ifølge James, blive opretholdt, ikke fordi systemet inderst inde er kernesundt, men fordi de store asiatiske økonomier som Kina og Indien, der i dag er de store opkøbere af USD, står til at tabe alt for meget ved at skifte til en anden valuta. Kapitel 5 diskuterer de mindre militære konflikter og interventioner, som har afløst den kolde krig som en potentiel trussel mod globaliseringen. De bliver ofte blandet sammen med økonomiske interesser og bidrager dermed til at forstærke protektionistiske røster rundt omkring i verden. Det kan på sigt underminere den øjeblikkelige globaliseringsbølge.

Kapitel 6 fører analysen frem til tidens store brændende spørgsmål, om imperiebygning er svaret på de nuværende konflikter og trusler forbundet med fejlslagne stater. En del af miseren er imidlertid, som James påpeger, at mange postkoloniale nationale eliter har overtaget mange af de tidligere imperiemagters politikker og privilegeret en lille byelite på de store landbefolkningers bekostning (p. 105). Dertil kommer at koloniimperierne viste sig ikke at være en god forretning. Imperiebygning har sjældent været drevet af et ønske om at »forbedre« verden, og betingelserne for vellykket territorial imperiebygning er ikke længere til stede. I stedet knytter James sine forhåbninger til en kombination af regionale stormagter og internationale institutioner. Sammen kan de fremme dannelsen af mere stabile og velstående samfund gennem et internationalt system baseret på regler snarere end arbitrær magt. EU har fx virket som en sådan regional stabilisator. Derimod tror James ikke meget på forestillingen om den »benigne« autokratiske diktator eller etpartistat: »[S]ubstantial tensions build up even in relatively benign autocracies such as Mahathir Mohamad's Malaysia« (p. 116). I lyset af Ruslands opførsel på det seneste er det svært ikke at give ham ret.

Det er således meget passende, at bogens sidste store kapitel vender opmærksomheden mod Den Europæiske Union. Her tager James fat i den litteratur, der nyligt er vokset frem i USA, som ser EU-konstruktionen som et muligt alternativ til mere traditionel imperial politik. Fx

kunne man tænke sig, at den på sigt viste sig at være en attraktiv måde at organisere store, sammensatte lande som Kina og Indien på. Ligesom det hedengangne hellige romerske rige tæller EU's generalieblad både positivt og negativt. På negativsiden er den manglende evne til at føre en overbevisende magtpolitik – Balkan-krigene i 1990'erne står tilbage som en skamplet. Omvendt opregnes inkorporeringen af Østeuropa efter den kolde krigs afslutning som en stor triumf. En amerikaner som James betragter de nuværende udfordringer for den liberale, sekulære samfundsorden – som den store ikke-europæiske indvandring har skabt – med opmærksomhed. Europa tilbyder sig altså ikke som nogen uproblematisk model, og James kan da heller ikke modstå fristelsen til afslutningsvis at gøre Voltaires berømte karakteristisk af Det Hellige Romerske Rige – at det hverken var romersk, et imperium eller helligt – til sin, møntet på vores dages EU.

Sammenfattende er *The Roman Predicament* en både sober og interessant diagnose af mange af de storpolitiske spørgsmål, der præger tiden. Den historiske sammenligning skamrides ikke, men bruges mådeholdent til at oplyse i stedet for at skabe sensation. Et element, man dog måske kunne fremdrage til kritik, er, at tidsdimensionen ofte mangler i den historisk informerede diagnose af samtidens problemer. Måske er der en tendens til, at imperier undergraver sig selv, men det romerske imperium dominerede trods alt Middelhavet i hen ved et halvt millennium. Imperier har altså sagtens kunnet eksistere sammen med et relativt højt niveau af spændinger og konflikter. Hvorfor skulle det ikke også fremover være tilfældet?

EGON FLAIG: Ritualiserede Politik. Zeichen, Gesten, und Herrschaft im Alten Rom. Göttingen 2003, Vandenhoeck & Ruprecht. 288 sider. 41,90 EUR.

Hvad er det for regler, som styrer det politiske spil? Det er det grundlæggende spørgsmål, som driver Egon Flaig i hans intellektuelt stimulerende og teoretisk ambitiøse bog om den romerske republik. Bogen er udgivet som første bind i en serie om *Historische Semantik*. I århundreder har den romerske republikanske forfatning tiltrukket sig opmærksomhed fra politiske teoretikere og historikere. Men det var en uskrevet forfatning. Det tydeliggør, at de formelle regler nødvendigvis måtte være under konstant genforhandling og omfortolkning. Romersk politik var et spil, som ikke styredes alene af et formelt sæt